

Roela Keskkool

MINU VANAEMA – EMILIE PÕLLU

Kodu-uurimistöõ

Koostaja: Silver Põllu (5. klass)

Juhendaja: Maret Tralla

Roela 1991

SISUKORD

Sissejuhatus	3
1. Noorusaeg	4
2. Siberiaastad	6
3. Taas kodumaal	10
Kokkuvõte	12
Kasutatud materjalid.....	13

SISSEJUHATUS

25. märtsil 1949 toimus Eestis teine kohtuväline massirepressioon, mis oma ulatuselt ületas 1941. aastal asetleidnu rohkem kui kahekordselt. Täies ulatuses kavas olnud küüditamise plaani täita siiski ei õnnestunud, sest osa plaanis oluist, peamiselt mehed, suutsid end kõrvale hoida. Nende asemel viidi ära rohkem naisi ja lapsi ning vanakesi.

Antud kodu-uurimuslikus töös kirjutan oma vanaemast EMILIE PÕLLUST, keda küüditati 1949. a. märtsis. Töö on ülesehitatud vanaema jutustusele.

1. NOORUSAEG

„Vanaema, räägi mulle oma elust.“

„Mina sündisin 70 aastat varem kui sina. See oli juba tsaarivalitsuse ajal. Ma sündisin Harjumaal ja kasvasin Virumaal. Mul oli üks õde ja kolm venda. Isa oli meil mõisavalitseja. Et ta oli noor mees, polnud ta jõudnud kindlat kodu muretseda. Minu vanemad surid noorelt. Seetõttu jaotati lapsed sugulaste vahel ära. Mina jäin isa vanemate kasvatada. Vanaisa oli mul olnud 35 aastat koolmeister ja sai head pensioni. Siis kui mina tema juures elasin, oli ta Pühajõel metsavahiks. Kui ma olin 6-aastane, kolisime Sillamäele, kus lellel oli kauplus. Seal mererannal oli palju Peterburi intelligentsi suvilaid. Lell oli mul õppinud Tallinnas kaubanduskoolis, kus tol ajal toimus õppetöö vene keeles. Ta õppis ka saksa keelt ja oskas seda hästi. Sellepärast, et tal kõik hästi läks, saadeti ta 1950. a. Kirovi oblastisse, kus ta nälga suri.

Et meie maja oli Tallinn-Narva maantee ääres, siis käisid meie juurest läbi nii saksa kui ka vene okupatsiooniväed. Mäletan, et venelastel oli õue peal suur supikatel ja anti meilegi suppi, aga ära minnes tahtis üks punane mu vanaema maha lasta, kuid teine tuli kiirustades ja ütles: „Tule ruttu, tule ruttu! Valged tulevad!“ Vanaisa sai punaselt sakutada: „Kus su pojad on?“ Ma ei tea siiamani, kus lilled olid, sellest ei rääkinud keegi, olime ainult vanad ja meie – mu õde, kaks venda ja mina. Nägime ka, kui merelt inglise laev tulistas ja pommid üle maja lendasid.

1. klassis käisin ma Vana-Sotka koolimajas. Aga kui mu isa kõige noorem vend sõjast koju tuli, siis hakkas ta kooliõpetajaks Patel, kus ma õppisin järgmised 3 aastat. Uueks töökohaks sai mu lellele Kaarlimõisa, Rakvere lähedal, kus pool mõisahoonet oli kooli kasutada. Sinna enam vanaema ei tulnud, see oli ta oma kodust Sillamäelt liiga kaugel. Et lell oli üksik, pidime teenijat pidama. Aga mulle jäi siiski perenaise funktsioon. Koolitee jätkus mul Rakvere tütarlaste gümnaasiumis, mille lõpetasin 1922. a.

Et ma olen lapsest saadik armastanud joonistada, oleksin meelsasti Tartu „Pallasesse“ õppima läinud.

Kuid elu nii ei lähe nagu üks vaeslaps seda soovib, sest üks lell oli vahepeal naise võtnud. Ja ta naine leidis, et olen peres üleliigne ja mul tuleb ära minna.

Anti ainult sõiduraha Tallinnasse, kus mu õde elas. See oli raske tööpuuduse aeg. Edasiõppimine ei tulnud kõne allagi, hea kui mõne ajutise tööotsa leidsid. Elu oli nii lootusetult kibe, et mõtlesime enesetapule. Vanaisa kirjades tulid ikka mõned päästvad kroonid, mis mul elada aitasid.

1930. aastal abiellusin. Aasta hiljem sündis tütar. Ega elu polnud kergemaks läinud, tööpuudus kestis edasi. Aga vanaisa saatis mulle ikka raha. Siis tulid mu vennad Tallinnasse minu juurde elama. Oli õdegi vahetevahel meil, temagi oli töökohata. Nõnda me elasime. Noorem vend suri 1939. a. Ta oli väga musikaalne. Iisakul oli ta olnud koorijuht. Kaks vanemat venda mobiliseeriti vene väkke, neist ei tea ma midagi.

1939. a. õppisin raamatupidamist, masinkirja ja stenograafiat. Kursuste juhataja kutsus mind viimase ala lektoriks, aga siis algas Vene-Soome sõda ning keegi polnud enam stenograafiast huvitatud. 1939. a. tulid venelased oma baasidega.

1941. a. 2. jaanuaril sain ma töökoha Sheli Panka. Kuid ega seegi töö kaua kestnud, sest pank likvideeriti. Siis sain koha Kergetööstuse Rahvakomissariaati. Aga et Venemaa oli sunnitud taganema, siis läksid kõik peale minu ja pearaamatupidaja ära. Mu mees oli tütre ja pojaga sõitnud Raasikule oma isa juurde.

Kui sakslased tulid, kasutasid kohalikud juhust, et kes tublim, seda kõrvaldada. Äi lasti maha. Oma mehe päästsin suurte õiendustega Kehra vangilaagrist. Polnud võimalik sõjaolude tõttu Tallinnasse jääda ja mul õnnestus saada Varangule Virumaal nooremõpetaja koht. Järgmisel aastal määrati mind Karepale koolijuhatajaks, kus olin 3 aastat. Siis suri mu mees ja ma kartsin Karepal edasi elada, kuna seal oli palju vene sõjaväge.

Järgmise töökoha sain Roela 7-klassilisse kooli 1947. aastal. Kui ma siis kõndisin, tükk maad eemal oma kraamikoormast ja ohkasin sügavalt: „Issand, kuhu nüüd?“ siis nagu ütles keegi minu kõrval: „Siber, Siber.“ Ma ei teadnud endal süüd, et ma Siberisse peaksin minema. Selle ma varsti unustasin, sest töö uue koha peal oli raske. Eelmine direktor jäi õpetajaks, aga üks õpetaja tahtis kõigest hingest ise direktoriks saada. Sellises kollektiivis oli raske töötada. 1947. a. augustis kutsuti mind haridusosakonda. Niipea kui uksest sisse sain, esitati küsimus: „Kas te võite Jumala vastast kihutustööd teha?“ Vastasin: „Ei või!“ Tuli anda lahkumisavaldus. Nõnda olingi oma 3 lapsega niiöelda tänaval. Mu õde, kelle juures ma käisin ja söögipoolist sain, oli kevadel surnud ja lebestunud õemes kolis mind enda juurde. 1948. aastal abiellusin temaga. Kui 1949. aasta 25. märtsi hommikul vaatasin avatud akna poole, naeratas sealt vastu üks vene ohvitser ja lükkas akna kinni. Tulin ruttu kõõgi akna juurde, sealt paistis aiama ja nägin, et meie pereisa, äi ja soldatid läksid sinna majja. Siis läksin laste juurde ja ütlesin: „Lapsed, tõuske üles, me hakkame Siberisse minema.“

Varsti tulid küüditajad meile. Esimene neist ütles: „Püsti tõusta! Kohus tuleb! Olete välja saadetud kui kulaklik perekond.“ See oli hommikul kell 7.00. Kaks tundi anti aega oma asjade pakkimiseks. Meil oli kraami vähe kaasa võtta. Pereisa pidi paari päeva pärast veskile minema, aga teri kaasa ei lubatud võtta. Liha võttis isa vähe kaasa, sest üks tädi tahtis 8-aastast Ellenit ja 2,5 aastast Peetrit endale jätta, aga pärast selgus, et seda ei tohtinud teha. Parajasti kui ma lapserätikuid kompsu tahtsin panna, nägi seda üks vanem sõjaväelane ja andis mulle haaknõela kompsude kokkupanemiseks. See ohvitser, kes aknast vaatas, katsus seletada, kuhu meid viiakse. Peale selle andis ta meile me käterätikud ja pildialbumi kaasa. Lapsi siia jätta ei õnnestunud, kõik tulid Siberisse, v.a. kõige vanem tütar, kes jäi Tallinna, sest tal ei olnud koolivaheaeg. Ta õppis Õpetajate Instituudis ja elas mu sugulaste juures. Aga kui nende pereisa kui rahvusnatsionalist 1950. aastal vangistati, pidi ta minema elama internaati ja elatuma oma stipendiumist.

Meid viidi Uuemõisa, esimestena olime seal, viimastena viidi ära. Seal pandi meid autodele, mehed ühe auto peale ja naised-lapsed teise auto peale, kus oli palju kotte, sest aiapapale oli naabrinaine ütelnud, et homme viiakse ära.

Õhtu eel jõudsim Aluveresse, kus juba loomavagunid olid küüditatuid täis. Meid, 9 inimest, tuubiti ka sinna sisse. Aga ma ei suuda unustada, et see ohvitser, kes meid saatmas oli, tuli minu juurde, otsis oma taskust mõne küünlajupi, pooliku tikutoosi ja paar suhkrutükki ning andis minule. Need küünlad ma säilitasin jõuludeni ja panin siis paku peale põlema. See oli meie jõulupuu.

Ta oli Inimene.

2. SIBERIAASTAD

Kui oma pambud vagunisse viisime, ütles üks mees nari alt pilgates: „Te lähete vist tädile külla!“ Ja lisas pärast juurde „Sina mees ka mõni kulak! Ise käisid Liul kahasse heina tegemas.“ See koht oli meist 20 km kaugemal. Ja tõesti, me ei andnud kulaku plaani välja. Meil oli ainult 3 ha põldu, 3,5 ha heinamaad, 1 lehm, 1 hobune, 1 siga ja 1 lammas.

Vagun oli hästi täis tuubitud. Vaguni mõlemal pool olid narid, keskel väike raudahi ja trellitatud aken, kust võis välja vaadata, ülejäänud aknaavad olid laudadega kinni löödud.

Nüüd algas sõit tundmatusse tulevikku. Peagi oli kodumaa piir ületatud. Vagunis oli palju rahvast. Üks naine kuivatas vagunis pesu, sellega elasime pärast ühes toas. Ühe nari all olid isa ja poeg. Isa oli natuke halvatud. Ta kanti kandraamiga vagunisse. Ja veel oli seal peale meie laste 3 last. Et meid viimastena sisse toodi, jäi meile vähe ruumi. Magasime saelaua peal ja põrusime nagu kanad õrrel. Ööseks panime kohvrid laienduseks, et asjad ära ei põruks, sest loomavagunid on ilma vedrudeta.

Emilie Põllu mõtleb Siberiaastatele 1991. a.

Magasime saelaua peal ja põrusime nagu kanad õrrel. Ööseks panime kohvrid laienduseks, et asjad ära ei põruks, sest loomavagunid on ilma vedrudeta.

Neljapäeval anti meile esimest korda süüa. See käis nõnda: kaks inimest läksid ämbritega, ühe ämbriga toodi suppi, teisega vett. Supp oli täitsa maitsev. Ükskord meil vedas, sest arstlik kontroll leidis, et see supp tuleb tagasi viia ja uus tuua. Aga meil olid kõhud täis ja saime veel lisaportsjoni. Et meil olid väikesed lapsed, 2,5 aastane ja 3 aastane, siis anti meile maitsvat kunstmett.

Huvitav, et keegi ei nutnud, kurtnud ega ohkinud. Kõik rääkisid juttu ja pesu kuivatanud naise mees rääkis naljakaid jutte, et me kõik naersime. Ükskord oli 9 rongi korruga jaamas ja me nägime, kuidas kohalikud poisid prügikastides tuhnisid. See sõit ikka kestis, kestis... Hommikul vaatas ikka see punane päike otse rongi ees lõputute lumeväljade kohal. Kahe nädala pärast jõudsime sihtkohta Abakani linna. Meid käsutati kiiresti rongist välja. Olime jõudnud Jenissei jõe äärde. Silda seal ei olnud, sellepärast veeti meid üle pikkade paatidega, mis olid nagu aafriklaste kanuud.

Teisel pool jõge olid veoautod reas. Meie ronisime ühte kasti. Aga siis tulid ühed mehed, nähtavasti majandite esimehed, minu mehega rääkima. Ta oli koolis õppinud vene keelt ja oskas nendega suhelda. Küsiti, mida ta oskab, et ta oli õppinud puutööd, kulus ta neile tööjõuks ära. Meie õnneks olid need mehed sovhoosist. Aga me olime hoopis kolhoosi autosse läinud ja me kolisime ruttu sovhoosi autosse. Nüüd algas sõit sihtkohta, kuhu me pidime minema. Ma istusin väikeste lastega juhi kõrvale kabiini. Selle pika tee peal sõitsime mööda ühest kolhoosist, kus nägime väikest lehmakarja. Küll nad olid karvased ja väikesed, paistis, et neist õiget piimaandjat küll ei ole.

Kui me siis kaua-kaua olime sõitnud, nägime tee ääres üht imelikku hoonet. Küsisin autojuhi käest, mis see on? Tema vastas, et see on kaev. Seda kaevu aeti tiisliga ringi ja keti otsas olid kaks hästi suurt pange, mis käisid üles-alla. Olime jõudnud sellesse asulasse, kuhu pidime elama jääma. Peatusime ühe suure maja juures. Selles majas oli ka pood. Maja seina äärde ladusime oma asjad maha. Siis hakkasime vaatama kust peavarju saab. Kõigepealt näidati meile ära väljakäik, mis oli kõigi 17 maja kohta. Paremat kätt suurest majast oli saun, mida köeti igal nädalal. Vasakult paistsid Sajaani mäed, mis särasid igilumest ja jääst. Ilusad olid. Sihtisin sammud kohe ühe majakese poole. See maja koosnes esikust, sahvrist ja väikesest toast ning oli juba puhtaks tehtud. Sahvris oli lehm, toanurgas plekkribadest voodi ja selle all kartulihunnik. Aga need koristati kõik ära, nii lehm, voodi kui ka kartulihunnik.

Siia majja tulid kõik meie vaguni inimesed. Neid oli 17. Seal oli pliit soemüüriaga, mis üldse soojaks ei läinud. Toal oli suur madal aken. Sinna alla igäüks oma kompsud-kotid sättis. Mööbliks jäi meile pikk pink, mis täitis meil laua aset. Magasime kõik maas. Meil vedas, me elasime koos kaasmaalastega ühes majas, aga teised pidid minema kohalike elanike juurde. See asula koosnes elamutest, mis olid sinna kokku veetud likvideeritud küladest.

Selle asula vanim elanik oli lehmakarjus, kes sõitis ratsahobusel. Palgapäeval jõi ta ühe hingetõmbega ära klaasitäie viina ja läks ahju peale magama. Sel õhtupoolikul, kui sinna jõudsime, tuli üks vanem naine minu juurde rääkima. See oli Volga äärest siia evakueeritud sakslane. Neid toodi sinna sõja ajal. Tema rääkis üht võimatut dialekti. Ainult niipalju sain ma aru, et meil on üks usk ja tähestik. Hiljem ma harjusin ta keelega ära ja meist said head sõbrad. Pärast toodi sinna Karpaatidest ukrainlasi.

Kui olime oma elamispaiga üle vaadanud, käsutati meid koolimajja ja seal tehti meile selgeks, et oleme igaveseks siia määratud.

Kui meie sinna jõudsime, oli seal parajasti külviaeg. Meie pereisa koos oma isaga pandi külvikusse kotte tühjendama. Seal oli maastik selline, et ei ühtki põõsast ega puud. Ja tuultel oli alati vaba voli.

Kui külas elektrit veel ei olnud, eksis meie vanataat ära ja külmetas, kuid järgmisel päeval läks ikkagi tööle. Ühel õhtul tuli üks meie toa meestest uksest sisse ja ütles: „Näe, meil ka üks surnu!“. Sai surnu toast välja viidud kivi-sõe punkrisse. Seal oli juba üks teine eesti talumees, kes viimset und magas ja päev hiljem lisandus neile halvatud vanamees.

Need tööd valmisid Siberis. (1991)

Lauamaterjaliga oli raskusi, sest taiga oli kaugel. Lauad võeti koolimaja katuselt, nendest klopsiti kirstud kokku. Surnud maeti ühele künkale, kuhu varsti ehitati noorkarjalaut. Varem olid lehmad lageda taeva all, ainult lattidest aed ümber. Siis oli muidugi nende piimaand minimaalne.

Tänu asumisele määratuile hakkas külas elu kohe liikuma, sest nad seal Jenissei ääres valisid oskustega mehi. Meie külas olid pottsepp, elektrik ja meie pereisa oli ehitusmees. Ja läkski ehitamiseks lahti. Hakati ehitama kahepere-elamuid umbes poolemeetripaksuste seintega. Aga kuidas see materjali valmistamine käis! Tüdrukud-poisid hobuste selga ja tampima savi, sõnnikut ja põhku. Nõnda tehti meile väike elektrijaamgi. Elektrikuks sai eestlasest mees, kes võttis omale abiks ühe poisi, kellel ei olnud vanemaid. See oli tubli elektrik, kes seadis kõigisse majadesse elektri sisse.

Räägiksin koolimajast, milline see oli. See oli üks pikk madal maja, kus ühel pool olid klassid, teisel pool klubi muldpõrandaga.

Klassitubades, neid võis olla 3 või 4, oli laudpõrand. Koolimajas näidati ka filme. Näis, et seal on päris lõbus. Meie Ellen hakkas kohe koolis käima ja järgmisel aastal oli ta klassi kõige parem õpilane. Üldiselt oli laste läbisaamine hea. Ainult esimesel õhtul tungisid nad mu pojale kallale ja avaldasid oma rahvuslikke tundeid.

Meid nimetati vahel fašistideks, sest ega nemad teadnud, kus Eestimaa asub. Seal oli palju kirjaoskamatu. Nii et nad väga imestasid, kui me käisime oma nimesid kirja panemas, et me oma nime kirjutada oskasime. Suurimaks imeks oli neil, kuidas vanatädi kirja kirjutas.

Seda kohta, kus me elasime, nimetatakse Kirbaks. 1949. aasta juunis sündis mul Peia haiglas poeg Eenok. Peia asus nagu kausi põhjas, teda ümbritsesid suured mäed. Sinna voolasid paljud jõed kokku ja seal kasvas palju lillaõielisi võhumõõku. Sead ja kanad kõndisid nende vahel, kuid ei söönud neid. See asula oli neljast külast kokku veetud. Seal kasvasid veel paplid ja läätspuud (akaatsiad). Peiasse oli ehitatud uus valitsushoone laia ja paljuastmelise trepiga nagu mõni laululava. Ja oli ka uus haigla väljaulatuvate esiotstega. Ehitusest järele jäänud prahihunnikud olid kaetud takjate ja nõgestega. Külastajate trepi all magas juhataja siga, kes oli eestlaste lillepeenra üles sonkinud. Haiglas oli palju kaasmaalasi.

Esimesel suvel kannatasime pisikeste sääskede nõelamise all, tekkisid paised ja kõrge palavik. Pärast harjusime ära.

Peale selle oli Siberis veel üks raske haigus brutselloos. See hakkas peale lammastest, tekitades kõrge palaviku ja liigesevalud. Meie vanim poeg, kes käis lambakarjas ja lüpsis ühte lammast ning jõi selle piima, jäi haigeks. Haiglas oli ta 10 kuud. Kui ta poleks kraadiklaasi alla kopsinud, oleks ta sinna surnud. Toit oli seal ka väga üksluine. Ükskord polnud haiglas nädal aega leiba, mis siis veel muust rääkida! Tavaline toit oli seal hirsipuder ja hirsisupp. Poiss sõi pudru ära, suppi ei tahtnud, see viidi minema. Õhtuks oli leib ja kuum vesi. Köök oli väga väike ja primitiivne. Katel oli seina sisse müüritud. Esiteks keedeti putru, see jagati portsjoniteks välja, siis kallati vett patta ja oligi supp valmis. Ja rotte oli seal ka palju.

Sai seal mitu korda käidud, küll jalgsi, härjavankril ja veoauto koorma otsas. Ei tea, kas olime tuimaks jäänud või millest, aga seal olles nutmiseks aega ei jätkunud.

Kui olin haiglas oma väikese pojaga, siis tõi sanitar ühel õhtul ainult kuuma vett. Ma küsisin leiba. Ta läks korjas teiste koorikud ning viskas need mu taburetile. Nagu koerale. Mind valdas siis niisugune masendav üksindustunne, nagu oleks leierkastist vändatud ühte ja sedasama laulu

Üksinda, üksinda
pean ma võõrsil rändama.
Ei siin emakeelt ma kuule,

ei mu mõtted lustil luule
kaugel kallis kodumaa,
kodumaa, kodumaa.

Arstid-õed meelitasid, riidlesid, tõid ravimeid – kartsid, et ma hulluks lähen. Nad kõik olid väga meeldivad, välja arvatud üks sanitar, kes mulle leivakoorukesti viskas.

Ükskord jõudsin siiski Kirbasse oma majakesse. Tuba oli rahvast täis nagu ikka. Sageli oli see aga külm. Seal tuli last pesta ja kasvatada. Vahepeal oli isa juba nari muretsenud ja lapsele ostis ta Peiast voodi. Teised said narid hiljem. Ega me seal päris üksi ei elanudki. Peale meie olid seal veel lutikad, hiired, rotid, kirbud, riidetäid ja palju kärkseid. Meid oli palju toas ja igapäev palju kraami. Me ei saanud ruumi puhastada, nagu kohalikud. Neil oli ainult plekkribadest voodi, riidekirst ja häll. Nad lupjasid iga kuu oma seinad ära. Siberi venelased olid puhtad ja ausad inimesed. Kuigi kui näiteks sündis vasikas, siis toodi ta tuppa ja seoti voodijala külge. Ja lapsed pidid valvama, topsikud käes, et ta midagi maha ei teeks.

Seal, kus ma käisin piima toomas, pidi laudast läbi minema, et tuppa saada. Kui juhtus, et vanaeit lüpsis ja mina sinna jõudsin, siis ta lõi sauhti põlle ämbrile peale, et ma mitte nende piima ära ei rikuks. Noorik seisis seal juures ja tegi lehmale risti selja peale. Minu piimanõusse panid nad terakese soola. Üldse olid neil seal imelikud kombes. Aidamehel suri poeg. Meie isa mattis ta. Siis korjati peenraha ja pandi see kirstu. Põlisrahvas oli seal tulekumardaja. Kui nad tegid kooki, siis kõige suurema koogi pistid tulle, tänuks tulele sooja ja koogi eest. Aga neil oli olnud kunagi julm komme. Pruuat pidi end peigmehe eest ära peitma, et teda üles ei leitaks, aga kui juhtus, et teda leiti, võeti ta alasti, seoti juuksed hobuse saba külge ja sõideti ta surnuks. Üks kord käis meilgi pruuat peitmas, aga see oli juba mäng. Meil käis tihti hakassitaat hundinahka müümas ja rääkis, kuidas ta neid püüab. Sõidab hobusega ratsa ja lööb neid malakaga, sest püssiga rikuks naha ära.

Et tegelikult meid polnud alust kulakuks teha, siis rääkis meie pereisa seda tööülemusele ja komandandile. Need andsid nõu saata järelepärimine Moskva ministrite nõukogusse. (Siis olime paar aastat siin olnud). Moskvast saadeti meie asi Tallinnasse ja sealt omakorda Rakvere täitevkomiteesse. Seal avastati, et meid nimekirjas ei olegi. Oli ainult äi, tema vana õde ja tütar. Nähtavasti olime tulnud mõne kulaku eest, kes oli ennast välja ostnud. Meid oli ju 6 hinge. Igatahes kasulik kaup.

Kui me ära läksime, ei saatnud meid keegi peale ühe saksa eide ja vene eide, kes andis meile kausi kuumi pirukaid, oli ju õues 32° külma.

3. TAAS KODUMAAL

Tagasi sõitsime reisirongiga. Läksime siis Tallinnasse ühe advokaadi juurde nõu küsima. See ütles põlastavalt: „Vot on ka inimesed, nemad tulevad Siberist tagasi ja tahavad oma varandust kätte saada! Riigipankadest ei maksta teile midagi.“ Kaks korda käisin siseministeriumis, üks kord kohtuministeriumis. See kohtuministeriumi mees oli kõige etem. Ta ütles: „Ma saadan teid kõige parema advokaadi juurde.“ Ja siis hakkas asi hargnema. Läksin ministrite nõukogu aseesimehe poole Toompeale. Sealt saadeti meie asi Rakvere Rajooni Täitevkomitee esimehe

Mu kodu on mu kindlus. (1991)

Apfelbaumi kätte. Palju oli sekeldamist. Oli kuulda, et meid tahetakse Siberisse tagasi saata. Aga meil oli Moskva luba tagasi kodumaale tulla ja korraldus välja maksta meile, mis oli meilt ära võetud.

Pereisa sai uue töökoha Rasivere puidutööstusesse. Mina olin kohustatud kolhoosi liikmeks astuma, et saada õueaiamaa. Mulle tehti ülesandeks organiseerida lasteaed. Käisin mööda lapselisi perekondi ja seletasin, et nii on parem kui lapsed lasteaias, võib ise rahulikult tööle minna.

Esimesel suvel oli lasteaed Tammiku kooli internaadis, siis Hannamajas ja kolmandal suvel meil. Töötajaid oli vähe: juhataja-kasvataja, keetja-koristaja. Öövalves olime kordamööda. 4 aasta pärast olid kolhoosid muudetud sovhoosideks. Täheandab, et nüüd oli Roela sovhoos ja ruumid saime häärberisse. Uue korra kohaselt oli meil nüüd palju töötajaid. Lastevanemad ei olnud lasteaiaist huvitatud. Ka sovhoosi direktor ei pooldanud lasteaeda. Nõnda see likvideeriti.

Pärast seda olin asendusõpetajana kirjas haridusosakonnas.

Saime oma kodu jälle tagasi. Lapsed kasvasid, hakkasid koolis käima, lõpetasid keskkooli. Sibirjak lõpetas Ehitusmehaanika Tehnikumi Tallinnas. Siis ülendati ta peainsener-arhitektiks. Ta hukkus alpinistina 30 aastasel Pamiiri ekspeditsioonil. Kolmel lapsel on kõrgharidus, teistel keskharidus. Kokku 7 last inimesteks kasvatatud.

Kõige selle juures on mul isiklikuks huviks olnud, et igapäevastest muredest ja tegemistest välja pääseda. Tallinnas tegin kaastööd ühele vaimulikule ajakirjale. Kirjutasin artikleid ja luuletusi. Peale Siberit, siin elades, tegin kaastööd „Punasele Tähele“ ja ka „Nõukogude Õpetajale“. Raadiosse kirjutasin kuuldemänge, mis minu teada on kõik 3 korda eetris olnud. Tartus käisin kunsti kursustel. Kodustel põhjustel ei jõudnud ma seda lõpetada. Aga ma olin lapsest saadik armastanud joonistamist. Olen lastele alati joonistamist õpetanud. Tartus polnud mul midagi juurde õppida, aga ma sain sealt innustust tööks. Olen juba 25 aastat

Rakvere kunstiringi liige. Olen esinenud paljude näitustega Rakveres, Tallinnas ja Moskvas, kus mu paar Siberiainelist tööd olid Poola naivistide juures. Siberitöödega on mul mõningaid mälestusi.

Kui mul oleksid olnud vanemad, oleksin ma saanud õppida „Pallases“. Eks siis oleks kõik kujunenud teistsuguseks.

Nõnda sai siis sulle pajatatud mõne aasta kohta pikast ja keerukast elust. Nüüd elan siin üksinda juba 6 aastat. Pereisa puhkab mulla all. Lapsed elavad oma perede ja töödega.

Lõpetan Ernst Enno sõnadega:

„Mis oli, see on läinud,
mis tuleb – alles ees.“

Emilie Põllu oma töötoas 1991. a.
Seinale on riputatud tema hilisem looming.

KOKKUVÕTE

1949. a. märtsis toimunud küüditamine oli kõigi aegade suurim ühekordne massirepressioon Eestis, haarates 2,5% tol ajal Eestis elanud eestlastest.

Antud töö näitab, mida pidid üle elama süütu inimesed (moraalne löök, majanduslikud raskused, tagakiusamised).

KASUTATUD MATERJALID

1. Vanaema Emilie Põllu meenutused.
2. Asser Tralla fotod.